

Demans Hastalarının Evde Bakımı

Doç. Dr. Dilek Özmen
Araş. Gör. Fatma Uyar

9.1. Demansın Tanımı

Demans, hafızayı, düşünmeyi, davranışı ve günlük aktiviteleri gerçekleştirme yeteneğini etkileyen çeşitli beyin hastalıklarının neden olduğu, genellikle kronik veya ilerleyici nitelikte bir sendromdur. Demans temel olarak yaşlı insanları etkilese de, yaşlanmanın normal bir parçası değildir. Tüm dünyada yaşlı bireyler arasında engellilik ve sakatlıkların önemli bir nedenidir (WHO, 2017) ve bulaşıcı olmayan hastalıkların neden olduğu yeti yitimine ayarlanmış yaşam yıllarının %11,9'undan sorumludur (WHO, 2019).

9.2. Demans Epidemiyolojisi

Dünyada Alzheimer Hastalığı ve diğer demanslar nedeniyle gerçekleşen ölümler 2000 ve 2016 yılları arasında iki kattan fazla artmış ve 2016 yılında küresel ölüm nedenleri arasında 5. sırada yer almıştır (WHO, 2018). Dünya Alzheimer Raporu (2015) verilerine göre, tüm dünyada demanslı kişi sayının her 20 yılda bir ikiye katlanarak 2050 yılında 131,5 milyona ulaşacağı tahmin edilmişti (ADI, 2015) ancak Dünya Sağlık Örgütü (2019) bu sayının 2050 yılında 152 milyona ulaşacağını rapor etmektedir (WHO, 2019). Görüldüğü gibi tahminlerin çok ötesinde hızla artan demans küresel olarak en önemli sağlık ve sosyal krizlerden birini oluşturmaktadır.

Dünya çapında, 60 yaş ve üzerindeki nüfusun % 5-8'inde, 85 yaş üzerindeki nüfusun %50'sinde demans görülmektedir. Dünyada yaklaşık 50 milyon demans hastası vardır ve demans prevalansı en fazla düşük ve orta gelirli ülkelerde artmaktadır (ADI, 2015; WHO, 2019). Her üç saniyede yeni bir demans vakası tanınması konmakta ve her yıl yaklaşık 10 milyon yeni demans vakası eklenmektedir (WHO, 2019). Yeni demans vakalarının %49'u Asya'da, %25'i Avrupa'da, %18'i Amerika'da ve %8'i Afrika'dadır (ADI, 2015).

5. Kendi kendine yıkanmada eksiklik
6. Kendi kendine giyinebilmede eksiklik
7. Düşünme süreçlerinde bozulma
8. Bellekte bozulma
9. Güçsüzlük
10. Anksiyete
11. Aile içi süreçlerin devamlılığında bozulma
12. Ebeveynlikte yetersizlik
13. Sosyal etkileşimde bozulma
14. Yalnızlık riski
15. Kendine zarar verme riski
16. Kendini ihmal etme
17. Şiddet riski başkasına yönelik
18. Spiritüel Distress (Manevi sıkıntı)

Anahtar Mesajlar

- Demans, tüm dünyada yaşlı bireyler arasında engellilik ve sakatlıkların önemli nedenlerindedir.
- Demans, sadece hastalar için değil aileler ve toplum için de fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik etkileri olan bir sağlık sorunudur.
- Demanslı hastanın bakım yeri evi olmalıdır.
- Demanslı hastaya evde bakım multidisipliner bir ekip tarafından sunulmalıdır.
- Demanslı hastanın bakımında hemşire; vaka yöneticisi rolü ile bakımın koordinasyonundan sorumludur ve bakım ekibinin vazgeçilmez üyesidir.
- Demanslı hastanın evde bakımında hasta ve bakım vericilerin ihtiyaçları karşılanırsa acil servis başvuruları, hastane yatışları ve kurumlara erken yerleştirme azaltılabilir.
- Demanslı hastanın evde bakımında tele-hemşirelik girişimlerinin sonuçları hasta ve bakım vericiler için olumlu sonuçlara sahiptir.

Kaynaklar

1. World Health Organization. (2017). Global action plan on the public health response to dementia 2017–2025. Geneva. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
2. World Health Organization. (2019). Risk reduction of cognitive decline and dementia: WHO guidelines. Geneva. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

3. World Health Organization. (2018). The top 10 causes of death. Erişim Adresi: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>, Erişim Tarihi:12.06.2019.
4. Alzheimer's Disease International. (2015). World Alzheimer Report 2015:The Global Impact of Dementia. An Analysis of Prevalence, Incidence, Cost and Trends.
5. Alzheimer's Association. 2019 Alzheimer's Disease Facts and Figures. (2019). *Alzheimers Dement*;15(3):321-87.
6. Bulut S. (2002). Elazığ ili Abdullahağa bölgesinde demans prevalansı ve demans alt grupları. *Demans Dergisi*, 2: 105-110.
7. Arslantaş, D., Özbabalık, D., Metintaş, S., Özkan, S., Kalyoncu, C., Özdemir, G., & Arslantaş, A. (2009). Prevalence of dementia and associated risk factors in Middle Anatolia, Turkey. *Journal of Clinical Neuroscience*, 16(11), 1455-1459.
8. Alibaş H, Tuncer N. (2015). Frontotemporal Demans (FTD) Dil Varyantı ve Primer Progresif Afazi (PPA). İçinde: Edt: Tanrıdağ O. Davranış Nörolojisi. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul; s:173-179.
9. Akyar İ. (2011). Demanslı hasta bakımı ve bakım modelleri. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 18(2), 79-88.
10. Baysal Aİ, Yeşilbudak Z. (2003). Alzheimer Hastalığı'nın Klinik Bulguları. *Türkiye Klinikleri Journal of Neurology*. 1(1), 1-5.
11. Bird TD, Çev: Yılmaz M. (2004). Hafıza Kaybı ve Demans İçinde Harrison İç Hastalıkları Kitabı, Çev. Edt: Sağlık Y. Nobel Tıp Kitabevleri, 14. Basım, s:148-155.
12. Can H. (2010). Alzheimer Tipi Demansın Nöropsikolojik Özellikleri. İçinde: Eds: Karakaş S. Kognitif Nörobilimler, 3. Baskı. Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti. Ankara.
13. Gökçal E, Babacan Yıldız G. (2015). Lewy Cisimcikli Demans. İçinde: Edt: Tanrıdağ O. Davranış Nörolojisi. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, s:207-217.
14. Gurvit, H., Emre, M., Tinaz, S., Bilgic, B., Hanagasi, H., Sahin, H., ... & Harmanci, H. (2008). The prevalence of dementia in an urban Turkish population. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 23(1), 67-76.
15. Gündüzöğlü ÇN. (2013). Demanslı Hastanın Evde Bakımı. İçinde: Fadiloğlu Ç, Ertem G, A ŞF. Evde Sağlık ve Bakım. Göktuğ Basın Yayın Dağıtım, Amasya, s:115-126.
16. Işık, A. T. (2015). Alzheimer Hastalığı. *Türkiye Klinikleri Geriatrics-Special Topics*, 1(2), 27-33.
17. İşeri P. (2015). Parkinson Hastalığı Demansı. İçinde: Edt: Tanrıdağ O. Davranış Nörolojisi. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, s:199-205.
18. Kahraman Y. (2009). Demans Sendromları. İçinde: Işık AT ve Tanrıdağ O, eds. Geriatri pratiğinde demans sendromu. Som Kitap, İstanbul, s:31-52.
19. Keskinoglu P, Yaka E, Uçku R, Yener G, & Kurt P. (2013). Prevalence and risk factors of dementia among community dwelling elderly people in Izmir. *Turkish Journal of Geriatrics*. 16 (2), 135-141.

20. Koytak PK, Tuncer N. (2015). Vasküler demans. İçinde: Edt: Tanrıdağ O. Davranış Nörolojisi. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, s:207-217.
21. Mavioğlu H. (2015). Alzheimer Hastalığı. İçinde: Edt: Tanrıdağ O. Davranış Nörolojisi. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, s:145-172.
22. Townsend MC. (2016). Çev: Özcan CT, Gürhan N. İçinde: Nörobilişsel bozukluklar. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğinin temelleri kanıta dayalı uygulama bakım kavramları. Akademisyen Tıp Kitapevi, s:246-277.
23. Yüksel N. (2014). Ruhsal Hastalıklar Ağır Ve Hafif Nörobilişsel Bozukluk. Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara, s:498-528.
24. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2018), Care Needed: Improving the Lives of People with Dementia, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264085107-en>.
25. DeForge, R., Ward-Griffin, C., St-Amant, O., Hall, J., McWilliam, C., Forbes, D., ... & Oudshoorn, A. (2017). Evaluating dementia home care practices: The reification of care norms. *Journal of aging studies*, 43, 23-31.
26. Lök, N., & Bademli, K. (2017). Pilot testing of the "First You Should Get Stronger" program among caregivers of older adults with dementia. *Archives of gerontology and geriatrics*, 68, 84-89.
27. Söylemez, B. A., Küçükgüçlü, Ö., & Buckwalter, K. C. (2016). Application of the progressively lowered stress threshold model with community-based caregivers: A randomized controlled trial. *Journal of gerontological nursing*, 42(7), 44-54.
28. Martin-Carrasco, M., Ballesteros-Rodriguez, J., Domínguez-Panchón, A. I., Muñoz-Hermoso, P., & Gonzalez-Fraile, E. (2014). Interventions for caregivers of patients with dementia. *Actas espanolas de psiquiatria*, 42(6), 300-314.
29. Zimmer, R., & Yang, M. (2018). Growing Role of Home-Based Primary Care for Individuals With Dementia. *The Journal for Nurse Practitioners*, 14(3), 166-171.
30. Samus, Q. M., Black, B. S., Bovenkamp, D., Buckley, M., Callahan, C., Davis, K., ... & Karel, M. (2018). Home is where the future is: The BrightFocus Foundation consensus panel on dementia care. *Alzheimer's & Dementia*, 14(1), 104-114.
31. Lindauer, A., Seelye, A., Lyons, B., Dodge, H. H., Mattek, N., Mincks, K., ... & Erten-Lyons, D. (2017). Dementia care comes home: Patient and caregiver assessment via telemedicine. *The Gerontologist*, 57(5), e85-e93.
32. Ersoy, S., Yıldırım, Y., Şenuzun Aykar, F., & Fadıloğlu, Ç. (2015). Hemşirelikte İnovatif Alan: Evde Bakımda Telehemşirelik ve Telesağlık. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 194-201.
33. Griffiths, P. C., Kovaleva, M., Higgins, M., Langston, A. H., & Hepburn, K. (2018). TeleSavvy: an online program for dementia caregivers. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 33(5), 269-276.
34. Gitlin, L. N., Winter, L., Dennis, M. P., Hodgson, N., & Hauck, W. W. (2010). Targeting and managing behavioral symptoms in individuals with dementia: a

- randomized trial of a nonpharmacological intervention. *Journal of the American Geriatrics Society*, 58(8), 1465-1474.
35. Telemedicine: opportunities and developments in Member States: report on the second global survey on eHealth 2009. (2010). World Health Organization. Erişim Adresi: https://www.who.int/goe/publications/goe_telemedicine_2010.pdf, Erişim Tarihi: 12.06.2019.
  36. Yalçın, B. M., Şahin, E. M., Yalçın, E., & Dikici, F. M. (2007). Alzheimer Hastası ile Yaşamak. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 9(4), 167-173.
  37. Murphy, E., Froggatt, K., Connolly, S., O'Shea, E., Sampson, E. L., Casey, D., & Devane, D. (2016). Palliative care interventions in advanced dementia. *Cochrane database of systematic reviews*, (12).
  38. Lök, N., & Buldukoğlu, K. (2014). Demansta Bilişsel Aktiviteyi Artırıcı Psikososyal Uygulamalar. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatriye Guncel Yaklaşımlar*, 6(3).
  39. Preuss, U. W., Wong, J., & Koller, G. (2016). Treatment of behavioral and psychological symptoms of dementia: a systematic review. *Psychiatr Pol*, 50(4), 679-715.
  40. Dyer, S. M., Harrison, S. L., Laver, K., Whitehead, C., & Crotty, M. (2018). An overview of systematic reviews of pharmacological and non-pharmacological interventions for the treatment of behavioral and psychological symptoms of dementia. *International psychogeriatrics*, 30(3), 295-309.
  41. Uyar, F. ve Özmen, D. (2017). Demans Bakım ve Destek Programı'nın Bakım Verici Yüküne, Hasta ve Bakım Vericinin Nöropsikiyatrik Semptomları ve Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
  42. Kales, H. C., Gitlin, L. N., & Lyketsos, C. G. (2015). Assessment and management of behavioral and psychological symptoms of dementia. *Bmj*, 350, h369.
  43. Giebel, C. M., & Sutcliffe, C. (2017). Initiating activities of daily living contributes to well-being in people with dementia and their carers. *International journal of geriatric psychiatry*, 33(1), e94-e102.
  44. Urwyler, P., Stucki, R., Rampa, L., Müri, R., Mosimann, U. P., & Nef, T. (2017). Cognitive impairment categorized in community-dwelling older adults with and without dementia using in-home sensors that recognise activities of daily living. *Scientific reports*, 7, 42084.
  45. İlhan, B., & Öztürk, G. B. (2016). Demanslı Hastada Beslenme Sorunları ve Tedavisi. *Türkiye Klinikleri Journal of Geriatrics-Special Topics*, 2(1), 83-90.
  46. Alzheimer's Association. 2019 Alzheimer's Disease Facts and Figures. *Alzheimers Dement* 2019;15(3):321-87.
  47. Arcand, M. (2015). End-of-life issues in advanced dementia: Part 1: goals of care, decision-making process, and family education. *Canadian Family Physician*, 61(4), 330-334.

48. Sampson, E. L., Candy, B., Davis, S., Gola, A. B., Harrington, J., King, M., ... & Omar, R. Z. (2018). Living and dying with advanced dementia: a prospective cohort study of symptoms, service use and care at the end of life. *Palliative medicine*, 32(3), 668-681.
49. Dreier-Wolfgramm, A., Michalowsky, B., Austrom, M. G., van der Marck, M. A., Iliffe, S., Alder, C., ... & Hoffmann, W. (2017). Dementia care management in primary care. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 50(2), 68-77.
50. Moore, K. J., Davis, S., Gola, A., Harrington, J., Kupeli, N., Vickerstaff, V., ... & Sampson, E. L. (2017). Experiences of end of life amongst family carers of people with advanced dementia: longitudinal cohort study with mixed methods. *BMC geriatrics*, 17(1), 135.
51. Dickinson, C., Dow, J., Gibson, G., et al. Psychosocial intervention for carers of people with dementia: What components are most effective and when? A systematic review of systematic reviews. *International psychogeriatrics* 2017; 29(1), 31-43.
52. Gaugler, J. E., Jutkowitz, E., Shippee, T. P., & Brasure, M. (2017). Consistency of dementia caregiver intervention classification: an evidence-based synthesis. *International psychogeriatrics*, 29(1), 19-30.